

ШТАНЬКО В. А.,
адвокат, патентний повірений,
аспірант кафедри кримінального права
і кримінології
(Львівський державний університет
внутрішніх справ)

УДК 343.5:347.77+351.74
DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2024.4.76>

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ: АНАЛІЗ СТАТИСТИЧНИХ ДАНИХ ТА СУДОВОЇ ПРАКТИКИ

У статті досліджуються останні показники, що характеризують сферу інтелектуальної власності та інновацій. Аналізується поточний стан протидії злочинності у сфері інтелектуальної власності з урахуванням предмету злочинного посягання, критично оцінюється зміст судових рішень та показники офіційної статистики кримінальної юстиції. Доводиться неоднорідність та суперечливість судової практики, що полягає в застосуванні судами протилежних підходів до кваліфікації кримінальних правопорушень, визначення розміру шкоди, встановлення правосуб'єктності потерпілого, призначення покарання. Доводиться, що судова практика демонструє здатність кримінальної юстиції ефективно захищати торговельні марки (ст. 229 КК) та окремі об'єкти авторського права (ст. 176 КК). Одночасно, в разі патентних порушень, окрім промислових зразків (ст. 177 КК) та порушень, пов'язаних з комерційною таємницею (ст.ст. 231, 232 КК) така ефективність може обґрунтовано ставитися під сумнів. Приділено увагу статистичним аномаліям, що об'єктивно дозволяють говорити про низьку ефективність протидії окремим проявам злочинності у сфері інтелектуальної власності. Обґрунтовується необхідність віднесення до публічної інформації деперсоніфікованих фактів облікованих правопорушень з метою забезпечення можливості фахової аналітики актуальних даних. Приділено увагу вирокам, що затверджують угоди з потерпілим або прокурором, які, виходячи з доступного тексту судових рішень, не завжди відображають реальний стан речей: не відшкодована матеріальна шкода не впливає на готовність представника потерпілого примиритися з обвинуваченням. Звернено увагу на випадки використання засобів кримінальної юстиції для неприцільних їй завдань – фіксації факту правопорушення та сприяння досягненню домовленостей між потерпілим і обвинуваченням. Запропоновано уніфікований підхід до визначення судом долі речових доказів (продукції та обладнання) під час призначення покарання.

Ключові слова: кримінально-правове регулювання, інтелектуальна власність, судова практика, статистичні дані.

Shtanko V. A. The criminal legal regulation of the intellectual property relations: analysis of statistical data and judicial practice

The article examines the latest indicators characterizing the sphere of intellectual property and innovation. The current state of intellectual property crime counteraction is analyzed, taking into account the subject of criminal encroachment, the content of court decisions and indicators of official criminal justice statistics are critically assessed. The heterogeneity and contradiction of judicial practice are proven, which consists in the courts applying opposing approaches to the qualification of criminal offenses, determining the amount of damage, establishing the legal

personality of the victim, and imposing punishment. It is proven that judicial practice demonstrates the ability of criminal justice to effectively protect trademarks (Article 229 of the Criminal Code) and individual objects of copyright (Article 176 of the Criminal Code). At the same time, in the case of patent violations, except for industrial designs (Article 177 of the Criminal Code) and violations related to trade secrets (Articles 231, 232 of the Criminal Code), such effectiveness can be reasonably questioned. Attention is paid to statistical anomalies that objectively allow us to speak about the low effectiveness of countering certain manifestations of crime in the field of intellectual property. The need to attribute depersonalized plots of recorded offenses to public information is justified in order to ensure the possibility of professional analytics of current data. Attention is paid to verdicts approving agreements with the victim or prosecutor, which, based on the available text of court decisions, do not always reflect the real state of affairs: uncompensated material damage does not affect the willingness of the victim's representative to reconcile with the accused. Attention is paid to cases of using criminal justice tools for tasks that are not inherent to it – fixing the fact of the offense and facilitating the achievement of agreements between the victim and the accused. A unified approach to determining the fate of material evidence (products and equipment) by the court when imposing a sentence is proposed.

Key words: *criminal legal regulation, intellectual property, judicial practice, statistical data.*

Вступ. Поточний стан протидії злочинності у сфері інтелектуальної власності (далі – ІВ) не можливо визначити, не приділивши значної уваги змісту наявних судових рішень та показникам офіційної статистики кримінальної юстиції. Цифрова трансформація суспільства не лише вносить зміни в окремі форми суспільних відносин, але й дозволяє на іншому рівні досліджувати певні феномени, ґрунтуючись на фактичних даних. Звісно, щодо даних офіційної статистики є загальне упередження в частині відображення в ній реального стану речей її повноти та достовірності, але аналіз великої кількості перемінних дозволяє бачити закономірності та підтверджувати існуючі гіпотези за відсутності більш релевантних даних. Якісний аналіз змісту судових рішень також дозволяє отримати більш повне уявлення про загальну картину боротьби зі злочинністю у сфері ІВ. Значна частина порушень ІВ не фіксується кримінальною юстицією внаслідок того, що за ініціативою володільця відповідних прав спір щодо порушень прав ІВ вирішується в цивільному чи господарському судочинстві (хоча, формально позовні заяви можуть містити всі необхідні елементи складу злочину), часто звернення до правоохоронних органів може мати на меті лише фіксацію порушення або збір доказів (проведення обшуку, виїмки тощо), але не переслідувати мети саме кримінального покарання порушника. Водночас реєстр судових рішень містить значну кількість рішень винесених в рамках КУпАП, коли правоохоронні органи з власної ініціативи та без визначення суми матеріальної шкоди виявляли порушення прав ІВ і спрямовували подібні матеріали до суду. Призначення покарання за злочини у сфері ІВ також залишається частиною правозастосовної практики, що не можна охарактеризувати як сталу та однорідну, що не сприяє правовій визначеності, як елементу верховенства права.

Проблематиці кримінально-правової протидії злочинам у сфері інтелектуальної власності приділили свою увагу П. Берзін, О. Дудоров, А. Нерсесян, О. Радутний, В. Харченко та ін. Значний внесок у можливість проведення сучасних досліджень офіційної статистики кримінальної юстиції зробив М. Карчевський, запустивши публічну онлайн платформу CrimeDataLab.

Постановка завдання. Метою статті є з'ясування поточного стану протидії злочинності у сфері інтелектуальної власності, її кількісних та якісних характеристик.

Результати дослідження. Всесвітня організація інтелектуальної власності опублікувала черговий річний Глобальний Інноваційний Індекс, що репрезентує останні інноваційні

тенденції у світі та визначає актуальний рейтинг інновацій 132 економік світу [1, с. 18]. У 2024 році Україна посіла в ньому 60 місце, що є найгіршим показником за останні 8 років і безсумнівно зумовлено збройною агресією російської федерації. Порівняння рейтингів за роками дозволяє сформулювати уявлення щодо динаміки змін. Якщо Україна значно погіршила свій рейтинг ще у 2022 році – 57 (після 49 у 2021 році), то падіння інноваційного рейтингу рф нарешті відбулося саме у 2024 році – 59 місце (після 51 у 2023 році і 47 у 2022 році).

Відповідно до наявних статистичних даних, збройна агресія рф проти України призвела до майже дворазового падіння кількості заявок на об'єкти промислової власності (винаходи, корисні моделі, промислові зразки, торговельні марки) у 2022 році – 22195 проти 41003 у 2021 році. Протягом 2023 року винахідницька активність поступово відновлювалась – 32759. За результатами першого півріччя 2024 року цей показник становить 16723, що дозволяє прогнозувати річний показник, близький до 2023 року [2, с. 3].

1 квітня 2022 року був прийнятий Закон України «Про захист інтересів осіб у сфері інтелектуальної власності під час дії воєнного стану, введеного у зв'язку із збройною агресією Російської Федерації проти України», який установив, що з дня введення в Україні воєнного стану, введеного у зв'язку із збройною агресією російської федерації проти України, зупиняється перебіг строків для вчинення дій, пов'язаних з охороною прав інтелектуальної власності, а також строків щодо процедур набуття цих прав [3]. Передбачені цим Законом правила зупинення перебігу строків не тягнуть за собою зупинення дії свідоцтв, патентів, якими засвідчується виникнення прав інтелектуальної власності відповідно до законодавства, а також відповідних прав інтелектуальної власності. Під час дії воєнного стану встановлені законодавством права інтелектуальної власності продовжують діяти і реалізуються суб'єктами права інтелектуальної власності у повному обсязі.

За даними офіційної статистики протидії злочинності, останні роки до повномасштабного вторгнення загальні показники обліку кримінальних правопорушень мали достатньо виражену тенденцію падіння, це добре видно на прикладі періоду 2016–2021 років (2016 – 592 604, 2017 – 523 911, 2018 – 487 133, 2019 – 444 130, 2020 – 360 622, 2021 – 321 443) – за цей період кількість облікованих кримінальних правопорушень зменшилася майже у двічі. Далі тренд змінився на зворотній: 2022 – 362 636, 2023 – 475 595. При цьому за період 2016–2021 років проглядалася явна тенденція на збільшення долі скерованих до суду кримінальних проваджень (2016 – 23,9%, 2017 – 34,6%, 2018 – 36,5%, 2019 – 35,7%, 2020 – 42,2%, 2021 – 48,7%). А в 2022 та 2023 роках це показник знов почав зменшуватися: 2022 – 31,7%, 2023 – 35,4% [4].

Аналіз показників обліку кримінальних правопорушень прав інтелектуальної власності явно демонструє їх неоднорідність в залежності від предмету посягання. В усіх випадках відображення кримінальних проваджень у даних статистики необхідно пам'ятати, що всі злочини у сфері інтелектуальної власності (передбачені ст.ст. 176, 177, 229, 231 та 232 КК України) [5] відносяться до приватного обвинувачення, відповідно до ст. 477 КПК України [6], тому майже всі провадження розпочинаються за зверненням потерпілого (цивільного позивача – володільця прав). У разі відкриття провадження за ч. 2 або ч. 3 (що вже є справами публічного обвинувачення) правоохоронні органи також вимушені звертатися до потерпілого, в тому числі для визначення суми матеріальної шкоди. Таким чином, законодавство за замовченням передбачає великий суб'єктивний вплив потерпілого як на загальну латентність даного виду злочинів, так і на кількість затверджених судом угод про примирення з потерпілим.

Облік порушень авторського права і суміжних прав (ст. 176 КК України) поступово зменшувався зі 157 у 2016, 148 у 2019, 118 у 2020, 82 у 2021 роках, але у 2022 року можна помітити різке падіння до 31 та 33 у 2023 році. На фоні такого зменшення облікованих порушень, доля направлених до суду проваджень зменшилася не суттєво 35,4% у 2021 році 32,3% у 2022 році.

Якісний аналіз судової практики дозволяє виокремити найпоширеніші об'єкти посягання: програмне забезпечення та аудіовізуальні твори. З 2022 року основна доля проваджень

пов'язана зі створенням публічних веб ресурсів з можливістю незаконного доступу до аудіовізуальних творів (фільмів) необмеженого кола осіб. Характерною особливістю даного виду злочинів є стале професійне представництво потерпілого. В разі незаконного використання аудіовізуальних творів (фільмів) – близько половини звернень до правоохоронних органів були подані Українською Антипіратською Асоціацією [7-15]. Виробники програмного забезпечення (Microsoft, Adobe та ін.) також зверталися до правоохоронних органів «централізовано» через професійних юристів, що мали відповідні повноваження та діяли та постійній основі в Україні [16-24]. Це обов'язково необхідно враховувати, аналізуючи статистику за різні роки, розуміючи, що кількість облікованих порушень залежала не лише від криміногенної обстановки в країні та якості роботи правоохоронних органів, а й від наявності зацікавленості та ініціативи невеликого кола уповноважених володільцями прав ІВ осіб.

У своїй докторській дисертації В. Харченко ще у 2011 році звернув увагу, що вироком Ленінського районного суду міста Винниці від 01.09.2010 у справі № 1-564/2010 до кримінальної відповідальності було притягнуто особу за завдання матеріальних збитків на «загальну суму» чотирьом різним потерпілим, в той же час кожному потерпілому окремо не було завдано матеріальної шкоди у значному розмірі. Відповідно, мова має йти про відсутність у діях особи складу злочину [25, с. 127]. Маємо відмітити, що через десятиріччя суди повторюють ту ж саму помилку, визначивши «шкоду в особливо великому розмірі», незважаючи на те, що вона була завдана різним потерпілим, хоча ті й мали одного представника [13]. Фактично відбулося ототожнення адвоката (представника Української Антипіратської Асоціації) з клієнтами Universal, Sony, Warner Bros. Entertainment Inc., що в тому числі відповідно до п. 16 ч. 1 ст. 23 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» – забороняється [26]. Нажаль, це не поодинокий випадок подібного ототожнення, так у кількох вироках суд, підміняє представником (юридичною компанією) потерпілого, зазначаючи, що особа своїми діями спричинила (завдала) «юридичній фірмі, що є офіційним представником корпорації «Microsoft» (США) на території України з питань захисту авторських прав цієї корпорації на вироблені ними комп'ютерні програми, матеріальної шкоди» [17, 19, 24].

Важливо зазначити, що активна позиція захисту у даній категорії справ, як правило призводить до визнання особи невинуватою через дві найпоширеніші причини: 1) неможливість проведення економічної експертизи у сфері інтелектуальної власності щодо визначення суми матеріального збитку – причина не надання потерпілою необхідних для проведення розрахунків. Виключення в даному випадку може становити лише організація мовлення (телекомпанія) з претензіями щодо порушення їх суміжних прав (як правило, організації мовлення мають у своєму розпорядженні всі необхідні комерційні та бухгалтерські документи). Представники іноземних виробників аудіовізуальних творів та програмного забезпечення, як правило, мають лише довіреність, або договір на представництво інтересів. Тому, в разі виникнення у суду обґрунтованих сумнівів, внаслідок клопотань сторони захисту, вони не можуть підтвердити ні правосуб'єктність потерпілого, ні суму матеріальних збитків – внаслідок відсутності необхідних договорів із зазначенням всіх істотних умов через поширення на цю інформацію режиму комерційної таємниці. Наприклад, вирок суду, яким особу визнано невинуватою у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 3 ст. 176 КК України та виправдано на підставі п. 3 ч. 1 ст. 373 КПК України у зв'язку з недоведеністю в діяннях обвинуваченого складу кримінального правопорушення. Причиною такого рішення стала неможливість проведення експертизи, внаслідок відсутності копій ліцензійних договорів між власником майнових прав «Warner Bros. Entertainment, Inc.» та юридичними особами (офіційними дистриб'юторами на території України) на фільми [8].

Прикладом щодо недоведеної правосуб'єктності є вирок Дрогобицького міськрайонного суду Львівської області від 18.08.2021 у справі № 442/3078/17. Серед іншого суд зазначає, що у довіреності від потерпілого, зазначено, що повноваження, надані довіреністю, підлягають умовам та положенням, що викладені у окремих листах – додаткові умови. Вказані листи До матеріалів досудового розслідування не додані. Також суд справедливо звернув

увагу на те, що шкоду спричинено компанії Universal City Studios LLLP (Universal) в той час, як представник потерпілого має довіреності лише від Universal City Studios LLC і Universal City Studios Productions LLLP [10].

Порушення прав на винахід, корисну модель, промисловий зразок, топографію інтегральної мікросхеми, сорт рослин, раціоналізаторську пропозицію (Стаття 177 КК України) мають схожу статистичну картину щодо обліку з різким падінням з 23 у 2021 році до 6 у 2022 та 9 у 2023 роках. При цьому кількість спрямованих до суду проваджень залишається стабільно вкрай низькою, так у 2016, 2017, 2019, 2020 та 2022 роках було цей показник становив 0%. Аномально високим за весь період обліку є він у 2023 році – 11,1% [4].

Наявна судова практика не містить жодного судового рішення щодо топографії інтегральної мікросхеми, сорту рослин або раціоналізаторської пропозиції. Існуючі рішення за попередні роки дають нам зрозуміти чому переважна більшість спорів щодо порушення патентних прав вирішується в цивільному (господарському), а не кримінальному судочинстві, бо не дивлячись на те, що предметом посягання там є промисловий зразок (який є набагато простішим для ідентифікації та порівняння ніж винахід чи корисна модель), самі справи неодноразово переглядаються судами із застосуванням протилежних обґрунтувань та взаємовиключних висновків. Так у справі № 199/13473/13-к було винесено три вироки, що значно відрізняються один від одного: 1) за обвинуваченням, передбаченим ч. 3 ст. 177 КК України – виправдати за недоведеністю участі у вчиненні злочину (вирок від 06.11.2015); 2) визнати невинуватим в пред'явленому обвинуваченні у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 177 КК України, та виправдати його, оскільки не доведено, що в його діяннях є склад кримінального правопорушення (вирок від 22.08.2019); 3) визнати винуватим у пред'явленому обвинуваченні у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 177 КК України та призначити йому покарання у виді позбавлення волі на строк 2 (два) роки 6 (шість) місяців і штраф у розмірі 2000 (двох тисяч) неоподаткованих мінімумів доходів громадян, що становить 34000 (тридцять чотири тисячі) гривень, на підставі п. 3 ч. 1 ст. 49, ч. 5 ст. 74 КК України, звільнити від кримінальної відповідальності і призначеного покарання, за вчинення кримінального правопорушення у зв'язку із закінченням строків давності (вирок від 25.08.2020) [27-29]. Схожа картина спостерігається у справі № 715/2391/17, в рамках судового розгляду якої було винесено три вироки (від 21.06.2019, 03.12.2020 та 05.05.2021) враховуючи, що злочинна діяльність відбувалась з вересня 2016 року до лютого 2017 року, досудове слідство тривало з 2017 до 2019 року, а остаточне рішення у справі було прийнято 2021 року, можна констатувати, що в разі активної позиції захисту, складність даної категорії справ знано підвищується, а терміни розгляду збільшуються вразі.

Необхідно зауважити, що на відміну від практики за ст. 176 КК України, зміст судових рішень за ст. 177 КК України не містить даних, що говорили б про активну участь конкретних великих брендів чи професійних представників у системному захисті патентних прав. Практика призначення покарання за даною категорією справ також не є сталою, окремі вироки містять рішення щодо знищення як продукції, так і знарядь, які спеціально використовувались для її виготовлення [30]. Інші, які на нашу думку є більш обґрунтованими, розмежовують продукцію – яку вирішено знищити та станки для її виготовлення – які вирішено конфіскувати в дохід держави [31].

Також судам іноді не вистачає глибини знань спеціального законодавства у сфері інтелектуальної власності. Так, ст. 470 ЦК України зазначає, що будь-яка особа, яка до дати подання заявки на промисловий зразок в інтересах своєї діяльності добросовісно використала промисловий зразок в Україні або здійснила значну і серйозну підготовку для такого використання, має право на безоплатне продовження такого використання або використання, яке передбачалося зазначеною підготовкою (право попереднього користувача) [32]. Фабула справи прямо зазначає, що обвинувачена особа на початку 2011 року самостійно почала здійснювати підприємницьку діяльність, а саме виготовляти вироби, оскільки протягом 2010 року в нього зпотерпілими неодноразово виникали непорозуміння щодо розвитку

спільного бізнесу. Він знав, що потерпілі особи мали наміри запатентувати винайдені ними вироби та коли відокремився дізнався, що потерпілими було запатентовано декілька промислових зразків на дані вироби. Однак, оскільки усі креслення, за якими виготовляються дані вироби, були як і в потерпілих так і в обвинуваченої особи, так як вони співпрацювали до 2011 року разом, *він продовжував виробництво та реалізацію даних виробів*» [30]. У даному випадку має місце правомірна, прямо передбачена цивільним законодавством поведінка, але незважаючи на це особу було притягнуто до кримінальної відповідальності.

Незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару (Стаття 229 КК України) не відрізняється від згаданих вище статей і має схожий кризовий період у 2022 році – 27 облікованих кримінальних правопорушень. До того 95 у 2021 році та 123 у 2020. Однак у 2023 році показники обліку повернулися до максимальних – 119. Взагалі 2023 рік став кращим за весь період, якщо зважати лише на відсоток скерованих до суду проваджень – 21,8%. Для порівняння: 7,4% у 2022, 12,6% у 2021 та 1,6% у 2020 роках [4].

Судова практика дозволяє стверджувати, що предметом посягання абсолютної більшості кримінальних правопорушень є саме знак для товарів і послуг (торговельна марка). Найчастіше за захистом своїх прав звертаються виробники сільськогосподарських хімікатів, тютюнових виробів, одягу та взуття.

Вироки суду за даною статтею також значно відрізняються один від одного в частині підходів до обрахунку заподіяної шкоди та призначення покарання. Так само суди не однаково вирішують долю продукції та обладнання для її виготовлення. Після початку збройної агресії РФ, вилучена продукція на якій незаконно використовується торговельна марка також може бути конфіскована в дохід держави – на потреби Збройних Сил України [33].

Всесвітньо відомі бренди захищають свої інтереси за допомогою професійних юристів, які представляють їх інтереси, що сприяє однорідності судової практики, цим дана категорія справ схожа з судовою практикою за ст. 176 КК України. В той же час за ст. 229 КК України значно більше вироків, якими затверджено угоду про примирення між обвинуваченою особою та потерпілими [34-37] або між прокурором та обвинуваченим [38-40]. В такому випадку, як правило, заподіяна шкода повністю відшкодовується (іноді і моральна). Найпоширенішим покаранням є за даний вид злочинів є штраф, що коливається від 1 тис до 10 тис неоподаткованих мінімумів доходів громадян. У виключних випадках та з урахуванням ст. 70 КК України призначається покарання у вигляді позбавлення волі від 1 до 5 років. У такому разі на підставі ст. 75 КК України обвинувачений звільняється від відбування призначеного покарання з випробуванням з іспитовим строком від 1 до 3 років.

Незаконне збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю (ст. 231 КК України) має цікаву статистику лише до 2019 року стрімке зростання обліку – 19 у 2016, 64 у 2017 та 272 у 2018 роках у поєднанні з 47,4% у 2016, 92,2% у 2017 та 37,9% у 2018 роках скерованих до суду. В даному випадку важливо пам'ятати, що предметом даного кримінального правопорушення може бути не лише комерційна, а й банківська таємниця. Але у 2019 році відбувається стрімке зниження обліку – 8, 16 у 2020 та 9 у 2021 при цьому до суду за ці роки було скеровано 0% проваджень [4].

Аналіз суті судових рішень підтверджує нашу гіпотезу, що лівова частка вироків за ст. 231 КК України винесена за незаконне збирання та використання банківської таємниці. Попри беззаперечну важливість, ця частина рішень знаходиться поза межами предмету нашого дослідження. Натомість дуже великий інтерес викликають два існуючі на сьогодні вироків за незаконне збирання відомостей, що становлять комерційну таємницю. В обох випадках є сукупність зі ст. 361 КК України. В першому випадку мова йде про класичне комерційне шпигунство за допомогою несанкціонованого доступу до поштової скриньки конкурента [41], друге рішення присвячено шахрайству касира АЗС, що мав доступ до комерційної таємниці роботодавця та збирав log-файли бонусних програм лояльності роботодавця, що дозволило йому частково оплачувати товари роботодавця бонусними балами

інших клієнтів [42]. В обох випадках з урахуванням ст. 70 КК України призначено покарання у вигляді позбавлення волі від 3 до 5 років та на підставі ст. 75 КК України звільнено від відбування призначеного покарання з випробуванням з іспитовим строком від 2 до 3 років.

Розголошення комерційної, банківської таємниці або професійної таємниці на ринках капіталу та організованих товарних ринках (ст. 232 КК України) статистично відрізняється від інших статей тим, що рік від року має коливання обліку 2016 – 7, 2017 – 3, 2018 – 11, 2019 – 5, 2020 – 3, 2021 – 7, 2022 – 2 та 2023 – 3 на фоні в край низького відсотку скерування проваджень до суду. За весь період спостереження лише одне провадження було скеровано до суду у 2021 році. В усі інші роки – жодного.

Найявний за ст. 232 КК України вирок ілюструє складність притягнення до відповідальності за даною статтею. На нашу думку це обумовлено природньою складністю доведення факту розголошення комерційної інформації третім особам. Це також академічний приклад комерційного шпигунства, вчиненого кваліфікованим працівником роботодавця – володільця комерційної таємниці на користь конкурента роботодавця [43]. Розмір призначеного штрафу явно не відповідає завданій шкоді (яка всемоє більша), а «позбавлення права обіймати посади, пов'язані з використанням комерційної таємниці, строком на 1 рік» – фактично означає обов'язок для обвинуваченого не працювати офіційно протягом року. Окрім того даний вирок містить об'єктивно неправдиві відомості «особа обвинувачується у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ст. 232 КК України, який згідно ст. 12 КК України є кримінальним проступком, потерпілі по справі відсутні».

Ще раз нагадаємо, що кримінальне провадження за ст. 232 КК України відповідно до вимог ст. 477 КПК України має бути у формі приватного обвинувачення, яке може бути розпочате слідчим, дізнавачем, прокурором лише на підставі заяви потерпілого щодо кримінальних правопорушень. В разі відсутності потерпілого – постає питання щодо того, якої саме особи комерційну таємницю було розголошено та якій особі завдано істотної шкоди. В межах публічно доступного тексту вироку можна стверджувати про необхідність визнання особи невинуватою у зв'язку з відсутністю в її діях складу злочину.

Окрім досліджених кримінальних правопорушень, з кримінологічної точки зору нас також цікавлять адміністративні правопорушення, передбачені **ст. 51² КУпАП** **Порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності**. Цікавим є те, що починаючи з 2020 року кількість таких судових рішень значно зросла. Переважна кількість протоколів була складена за незаконне використання торговельної марки (парфуми, одяг, побутова хімія), без звернення до володільця прав, що на нашу думку не може вважатися правильною тенденцією. Правова природа втручання в приватну сферу інструментарієм КУпАП не змінюється – держава бере на себе непритаманні їй функції і за власної ініціативи захищає права володільця, який не звертався за їх захистом. При тому, що виключно володільць прав може використовувати сам, дозволяти і забороняти таке використання третім особам.

Висновки. Сучасна статистика обліку кримінальних правопорушень у сфері інтелектуальної власності вкрай неоднорідна. Далеко не всі статистичні аномалії можна пояснити об'єктивними факторами. Для фахової аналітики актуальних даних дуже не вистачає доступу до деперсоніфікованих фактів облікованих правопорушень.

Судова практика демонструє здатність кримінальної юстиції ефективно захищати торговельні марки (ст. 229 КК) та окремі об'єкти авторського права (ст. 176 КК). В разі патентних порушень, окрім промислових зразків (ст. 177 КК) та порушень, пов'язаних з комерційною таємницею (ст.ст. 231, 232 КК) така ефективність може обґрунтовано ставитися під сумнів.

Призначення покарання, затверджені угоди з потерпілим або прокурором не завжди відображають реальний стан речей. Не відшкодована матеріальна шкода при одночасному бажанні представника потерпілого примиритися та не підтримувати цивільний позов викликає певний дисонанс. У даному разі кримінальна юстиція використовується, як засіб фіксації факту правопорушення та механізм досягнення домовленості між сторонами. Такі задачі цілком можуть бути вирішені в рамках цивільного судочинства та/або медіації.

Вирішення долі речових доказів часто окрім знищення незаконно виготовленої продукції містять рішення про знищення станків і обладнання, що на нашу думку є помилковим підходом. У той же час, необхідно зауважити, що також непоодинокі вироби, які чітко розрізняють виготовлену продукцію та обладнання, і якщо першу безумовно необхідно знищувати, то обладнання майже завжди необхідно конфіскувати у дохід держави.

Список використаних джерел:

1. Global Innovation Index 2024: Unlocking the Promise of Social Entrepreneurship. *World Intellectual Property Organization* : веб-сайт. URL: <https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo-pub-2000-2024-en-global-innovation-index-2024.pdf> (дата звернення: 10.09.2024).
2. Інтелектуальна власність у цифрах: Показники діяльності у сфері інтелектуальної власності за I півріччя 2024 року. Державна організація Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій. Київ. 2024. 36. с. URL: <https://nipo.gov.ua/wp-content/uploads/2024/08/IP-in-Figures-1H-2024-ua-web.pdf> (дата звернення: 10.09.2024).
3. Про захист інтересів осіб у сфері інтелектуальної власності під час дії воєнного стану, введеного у зв'язку із збройною агресією Російської Федерації проти України : Закон України від 1 квітня 2022 р. № 2174-IX / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2174-20#Text> (дата звернення: 10.09.2024).
4. Карчевський М.В. Протидія злочинності в Україні : інфорграфіка (2013-2024) : інтерактивний довідник. URL: <https://karchevskiy.com/i-dovidnyk/> (дата звернення: 10.09.2024).
5. Кримінальний кодекс України: Закон України від 5 квітня 2001 р. (станом на 26 грудня 2024 р.) / *Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.
6. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квітня 2012 р. (станом на 26 грудня 2024 р.) / *Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9-10, № 11-12, № 13. Ст. 88.
7. Вирок Верховинського районного суду Івано-Франківської області від 06 травня 2022 р. у справі № 344/13644/21. URL: <https://www.reyestr.court.gov.ua/Review/104209761> (дата звернення: 10.09.2024).
8. Вирок Дрогобицького міськрайонного суду Львівської області від 26 листопада 2021 р. у справі № 442/6623/15-к. URL: <https://www.reyestr.court.gov.ua/Review/101431823> (дата звернення: 10.09.2024).
9. Вирок Ленінського районного суду м. Миколаєва від 22 листопада 2021 р. у справі № 489/1088/20. URL: <https://www.reyestr.court.gov.ua/Review/101262237> (дата звернення: 10.09.2024).
10. Вирок Дрогобицького міськрайонного суду Львівської області від 18 серпня 2021 р. у справі № 442/3078/17. URL: <https://www.reyestr.court.gov.ua/Review/99078478> (дата звернення: 10.09.2024).
11. Вирок Орджонікідзевського районного суду м. Запоріжжя від 01 червня 2021 р. у справі № 335/2462/21. URL: <https://www.reyestr.court.gov.ua/Review/97329826> (дата звернення: 10.09.2024).
12. Вирок Святошинського районного суду м. Києва від 06 травня 2021 р. у справі № 759/6479/21. URL: <https://www.reyestr.court.gov.ua/Review/96736937> (дата звернення: 10.09.2024).
13. Вирок Приморського районного суду м. Одеси від 11 лютого 2021 р. у справі № 522/985/21. URL: <https://www.reyestr.court.gov.ua/Review/94834410> (дата звернення: 10.09.2024).
14. Вирок Сихівського районного суду м. Львова від 18 червня 2019 р. у справі № 464/2949/19. URL: <https://www.reyestr.court.gov.ua/Review/82487237> (дата звернення: 10.09.2024).
15. Вирок Червонозаводського районного суду м. Харкова від 30 травня 2018 р. у справі № 646/1552/18. URL: <https://www.reyestr.court.gov.ua/Review/74862652> (дата звернення: 10.09.2024).

16. Вирок Іванівського районного суду Херсонської області від 30 листопада 2010 р. у справі № 1-101/10. URL: <https://www.reyestr.court.gov.ua/Review/12547951> (дата звернення: 10.09.2024).
17. Вирок Берегівського районного суду Закарпатської області від 23 липня 2010 р. у справі № 1-164/10. URL: <https://www.reyestr.court.gov.ua/Review/10507051> (дата звернення: 10.09.2024).
18. Вирок Жовтоводського міського суду Дніпропетровської області від 27 березня 2017 р. у справі № 0414/1544/2012. URL: <https://www.reyestr.court.gov.ua/Review/65552134> (дата звернення: 10.09.2024).
19. Вирок Жидачівського районного суду Львівської області від 03 серпня 2016 р. у справі № 1-138/10. URL: <https://www.reyestr.court.gov.ua/Review/61855791> (дата звернення: 10.09.2024).
20. Вирок Червонозаводського районного суду міста Харкова від 08 квітня 2016 р. у справі № 646/48/14-к. URL: <https://www.reyestr.court.gov.ua/Review/57031111> (дата звернення: 10.09.2024).
21. Вирок Орджонікідзевського районного суду міста Маріуполя Донецької області від 29 жовтня 2013 р. у справі № 265/3994/13-к. URL: <https://www.reyestr.court.gov.ua/Review/34407500> (дата звернення: 10.09.2024).
22. Вирок Ратнівського районного суду Волинської області від 25 липня 2013 р. у справі № 166/821/13-к. URL: <https://www.reyestr.court.gov.ua/Review/32724782> (дата звернення: 10.09.2024).
23. Вирок Суворовського районного суду міста Одеси від 31 січня 2013 р. у справі № 1527/18945/12. URL: <https://www.reyestr.court.gov.ua/Review/29259978> (дата звернення: 10.09.2024).
24. Вирок Вознесенського міськрайонного суду Миколаївської області від 09 листопада 2011 р. у справі № 1407/1-318/11. URL: <https://www.reyestr.court.gov.ua/Review/19374436> (дата звернення: 10.09.2024).
25. Харченко В.Б. Кримінально-правова охорона прав на об'єкти інтелектуальної власності в Україні: перспективи розвитку та гармонізації з європейським законодавством : дис... д-ра юрид. наук : 12.00.08. Харків, 2011. 504 с.
26. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05 липня 2012 р. № 5076-VI / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text> (дата звернення: 10.09.2024).
27. Вирок Амур-Нижньодніпровського районного суду м. Дніпропетровська від 06 листопада 2015 р. у справі № 199/13473/13-к. URL: <https://www.reyestr.court.gov.ua/Review/53219036> (дата звернення: 10.09.2024).
28. Вирок Амур-Нижньодніпровського районного суду м. Дніпропетровська від 22 серпня 2019 р. у справі № 199/13473/13-к. URL: <https://www.reyestr.court.gov.ua/Review/83794267> (дата звернення: 10.09.2024).
29. Вирок Амур-Нижньодніпровського районного суду м. Дніпропетровська від 25 серпня 2020 р. у справі № 199/13473/13-к. URL: <https://www.reyestr.court.gov.ua/Review/91120878> (дата звернення: 10.09.2024).
30. Вирок Вінницького районного суду Вінницької області від 19 лютого 2013 р. у справі № 203/4792/12. URL: <https://www.reyestr.court.gov.ua/Review/29468014> (дата звернення: 10.09.2024).
31. Вирок Глибоцького районного суду Чернівецької області від 03 грудня 2020 р. у справі № 715/2391/17. URL: <https://www.reyestr.court.gov.ua/Review/93279782> (дата звернення: 10.09.2024).
32. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. (станом на 01 січня 2025 р.) / *Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. Ст. 356.
33. Вирок Київського районного суду м. Полтави від 17 липня 2023 р. у справі № 552/3003/23. URL: <https://www.reyestr.court.gov.ua/Review/112257127> (дата звернення: 10.09.2024).

34. Вирок Київського районного суду м. Одеси від 19 грудня 2023 р. у справі № 947/37794/23. URL: <https://www.reyestr.court.gov.ua/Review/115790101> (дата звернення: 10.09.2024).
35. Вирок Ужгородського міськрайонного суду Закарпатської області від 29 вересня 2023 р. у справі № 308/15065/23. URL: <https://www.reyestr.court.gov.ua/Review/113837777> (дата звернення: 10.09.2024).
36. Вирок Дарницького районного суду м. Києва від 21 серпня 2023 р. у справі № 753/11589/20. URL: <https://www.reyestr.court.gov.ua/Review/112990090> (дата звернення: 10.09.2024).
37. Вирок Садгирського районного суду м. Чернівці від 12 квітня 2022 р. у справі № 726/199/22. URL: <https://www.reyestr.court.gov.ua/Review/103936248> (дата звернення: 10.09.2024).
38. Вирок Печерського районного суду м. Києва від 11 серпня 2023 р. у справі № 757/32640/23-к. URL: <https://www.reyestr.court.gov.ua/Review/113255799> (дата звернення: 10.09.2024).
39. Вирок Залізничного районного суду м. Львова від 24 травня 2022 р. у справі № 462/1947/22. URL: <https://www.reyestr.court.gov.ua/Review/104434137> (дата звернення: 10.09.2024).
40. Вирок Солом'янського районного суду м. Києва від 20 листопада 2019 р. у справі № 760/15364/19. URL: <https://www.reyestr.court.gov.ua/Review/85765217> (дата звернення: 10.09.2024).
41. Вирок Луцького міськрайонного суду Волинської області від 12 травня 2014 р. у справі № 161/20739/13-к. URL: <https://www.reyestr.court.gov.ua/Review/38642120> (дата звернення: 10.09.2024).
42. Вирок Рівненського районного суду Рівненської області від 06 листопада 2017 р. у справі № 570/1339/17. URL: <https://www.reyestr.court.gov.ua/Review/70982029> (дата звернення: 10.09.2024).
43. Вирок Червонозаводського районного суду м. Харкова від 29 квітня 2021 р. у справі № 646/2381/21. URL: <https://www.reyestr.court.gov.ua/Review/96625298> (дата звернення: 10.09.2024).

